

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архів випусків програми «Сьогодні. Підсумки з Олегом Панютою» на телеканалі «Україна». URL: <https://syogodni-pidsumky.kanalukraina.tv/ua/>
2. Бурдіна Е. Інфотейнмент як соціокомунікативне явище в сучасних українських інформаційно-публіцистичних телепроектах : дис. ... к.н. із соц. ком. : 27.00.04 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 257 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/dis_burdina.pdf.
3. Морозова О. О. Інфотейнмент як методика здійснення масовокомунікаційного впливу на аудиторію. Стил і текст. 2012. Вип. 13. С. 239-245.
4. Сабліна А. Н. Инфотейнмент: от журналистского приема к культурному феномену. URL: http://jf.spbu.ru/upload/files/file_1498656395_6296.pdf
5. Снурнікова Ю. М. Новини з перцем та бульбашками: інфотейнмент на сучасному українському інформаційному телебаченні. Вісник Харківської державної академії культури. 2011. Вип. 33. С. 211-220.
6. Чорна К. В. Використання жанру інфотейнмент в українських теленовинах, пошук нових засобів і прийомів гри та розваги в інформаційних програмах. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство. 2015. Вип. 32. С. 148-155.

Москалик Мар'яна

Науковий керівник - доц. Дідук-Ступ'як Галина

ПЕРИФРАЗ ЯК ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ ПУБЛІКАЦІЙ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ

Активний розвиток засобів масової інформації та комунікації актуалізує процес вивчення стилістично-експресивних засобів та дослідження їхніх функцій на сторінках газетної періодики, з допомогою яких журналісти формують образні ресурси публіцистичного дискурсу. Найбільш цікавим для розгляду та частим у використанні, на наш погляд, є стилістичний прийом, який надає образне найменування явищам, предметам, істотам тощо, а саме перифраз, адже він створює можливість урізноманітнення текстів, уникнення повторень. Він дозволяє до загальновідомої події, предмета, явища прикріпити певний маркер, ярлик, за якими будь-яка категорія людей зможе зрозуміти про що йдеться у публікації. Це увиразнює текст, дозволяє створити незвичні мовні конструкції, є вираженням майстерності володіння словом.

Засоби масової інформації щодня впливають на людей, як наслідок викликаючи в них ту чи іншу емоцію. Однак, вони також повинні прищеплювати засади морального, етичного з метою формування толерантного суспільства, а також формувати громадянську позицію, пробуджувати відчуття національної відповідальності. Перифраз є одним із тих стилістичних прийомів, який допомагає в реалізації цих виховних функцій, адже він проник у всіх сфери життя людини. Зокрема, нас зацікавили місцеві видання та ті дискурсивні маркери, які вони використовують у своїх жанрах для реалізації основних функцій преси. У цьому і полягає актуальність нашого дослідження.

Мета цієї статті - проаналізувати тексти місцевої преси Тернопільщини («Свобода», «Тернопіль вечірній», «Місто», «20 хвилин», «Доба», «Наш день», «НОВА Тернопільська газета», «Терен», «За Збручем» та ін..) на наявність перифраз та окреслити його функції в текстах, а також виокремити основні тематичні групи перенесення перифрастичних одиниць.

Проблемами сутності перифраз, їх, категоріальних властивостей, специфіки та окремих аспектів функціонування у мові періодики як засобу увиразнення тексту в ЗМІ займалися Г. Євсєєва, С. Єрмоленко, Л. Мацько, І. Кочан, Т. Винокур, М. Гладкий, Г. Сюта, М. Навальна, О. Потєбня, Л. Булаховський, Д. Вовчок, М. Коломієць, О. Макарова, Є. Регушевський, Л. Синельникова, Н. Сологуб, О. Юрченко та ін. Особливості мовлення в інтернет-ресурсах вивчали С. Зайцева, С. Коноплицький, О. Матвієнко, Л. Пономаренко, М. Рудик, М. Сидоров, С. Чемеркін, Г. Чичкань та ін.

Не зважаючи на довгу історію та активне використання перифраз у різножанрових текстах, цей стилістичний прийом досі не є до кінця вивченим, а його термін не є повністю обґрунтованим і чітко окресленим.

Наприклад, в Енциклопедії української мови читаємо: «Перифраз - слова, усталені словосполучення, (зрідка - речення), що є образно/переносними й описовими найменуваннями предметів, явищ, істот, осіб тощо; один із видів тропів» [2, с. 435].

В. Красавіна дотримується наступної думки: «У сучасному мовознавстві перифраза кваліфікується як описове образно-переносне найменування, що має метафоричний або метонімічний характер і несе в собі певну емоційну оцінку» [1, с. 88].

Науковці Є. Регушевський та М. Коломієць зазначають: «Активізація перифраз в сучасній українській мові викликана насамперед піднесенням загальної культури мови, бажанням мовців образно, емоційно виражати свої думки. Свідченням цьому є, по-перше, поява синонімічних перифраз і, по-друге, виникнення омонімічних» [3, с. 7].

Ця багатозначність визначається його використанням у різних наукових сферах, як-от стилістика, риторика, літературознавство, морфологія тощо. Такі позиції цього прийому власне і уможливають його вивчення не лише з точки зору лінгвістичного аналізу. Але не зважаючи на розходження думок науковців щодо тлумачення терміна, усі вони приходять до спільного висновку, що цей стилістичний прийом сприяє увиразненню мови преси.

У роботі ми послуговуватимемось визначення Г. Євсєєвої: «Перифраз - це функціонально-семантична одиниця мовлення, яка має форму словосполучення, що виділяє одну або декілька характерних рис предмета чи явища, є засобом їх образно-описової характеристики та контекстуальним синонімом до слова або неоднослівного позначення предмета чи явища» [4, с. 15]. Виходячи із цього визначення можна навести такі приклади перифраз, які були виявлені у процесі дослідження: «чорне золото» - «нафта» («Терен», р-ка «Економіка», Сер.28.2015 р.), «легені планети» - «ліс» («Місто», р-ка «Життя», 18.10.2020 р.), «зануритися в сон» - «заснути» («20 хвилин», р-ка «Новини кампаній», 24.01.2020 р.), «блакитне паливо» - «природній газ» («20 хвилин», р-ка «Гроші» 28.02.2020 р.), «новорічна красуня» - ялинка («Місто», р-ка «Головне», 29.11.2016 р.) тощо. Із них помітно як реалізується функція перифраза позначати не прямі назви предметів чи людей, а робити вказівки на їхні ознаки.

Серед видових ознак перифраз можемо виділити: заміненість словом, семантичну цілісність, відтворюваність синонімічність щодо первинної назви, оцінність, описовість, метафоричність, функціонування як одного члена речення, наявність вказівки на позначуваний об'єкт.

Дослідниця Г. Шаповалова функції перифраз окреслила так: «Роль перифрастичних одиниць тісно пов'язана з функціями засобів масової інформації, і передусім інформативною, функцією формування громадської думки, впливу на реципієнта тощо. Використання вторинних номінацій увиразнює мовлення засобів масової інформації і посилює дієвість медіатексту, їм властиві такі основні функції: номінативна, текстотвірна, експресивна, оцінна, сугестивна». [5, с. 126].

Фактичний матеріал дозволяє виокремити такі тематичні групи перенесення перифрастичних одиниць:

Назви машин і механізмів: «крила» - параплан («НОВА Тернопільська газета», р-ка «Культура», 18.10.2020р.);

Назви професій і видів діяльності людей: «медичне мистецтво» - хірургія («Терен», р-ка «Інтерв'ю», сер. 11, 2019р.), «свята професія» - лікар («Свобода», р-ка «»28. 03. 2020р.);

Назви абстрактних понять: «золоті руки» - майстер своєї справи («Терен», р-ка «Інтерв'ю», сер. 11, 2019р.), «всесвітня павутина» - Інтернет («Місто», р-ка «Загальне»19.10.2020р.);

Назви країн, міст, інші географічні назви та поняття: «файне місто» - м. Тернопіль («Наш день», р-ка «Культура», 31.03.2014р.), «Велике яблуко» - Нью-Йорк («НОВА Тернопільська газета», р-ка «Культура», 03.10.2020р.), «Український Прованс» - лавандове поле на Збаражчині («Місто», р-ка «Історія/туризм», 10.07.2020р.), «серце Європи» - центр Європи, територіально це Україна («Місто», р-ка «Історія/туризм», 13.02.2020р.);

Назви політичних і громадських діячів, письменників, літераторів, акторів, художників тощо: «зіркові гості» - працівники сфери медіа («20 хвилин», р-ка «Події», 31.10.2020р.), «народні обранці» - депутати («Тернопіль вечірній», р-ка «Влада», 04.09.2020р.), «шевченківці» - актори Тернопільського драмтеатру («Нова тернопільська газета», р-ка «Культура»,

17.09.2020р.), «Кобзар» - Тарас Шевченко («Місто», р-ка «Головне», 10.03.2018р.), «Політичний в'язень віків» - Левко Лук'яненко («Місто», р-ка «Культура», 27.09.2020р.), «леді Ю» - Юлія Тимошенко («НОВА Тернопільська газета», р-ка «Культура», 21.06.2018р.);

Назви політичних понять, процесів, явищ, соціальних інститутів: «кремлівські ворожі сили» - московська комуністична верхівка («Свобода», р-ка «Історія», 28.03.2020р.), «Гарант держави» - Президент України («20 хвилин», р-ка «Події», 18.09.2020р.);

Назви представників флори і фауни: «брати наші менші» - тварини («За Збручем», р-ка «Новини», 08.10.2020р.), «легені планети» - ліс («Місто», р-ка «Життя», 18.10.2020 р.), «новорічна красуня» - ялинка («Місто», р-ка «Головне», 29.11.2016 р.);

Назви небесних тіл, явищ: «небесне світило» - Сонце («Тернополяни», р-ка «Життя», 13.11.2019р.);

Назви корисних копалин, хімічних речовин, мінералів: «чорне золото» - нафта («Терен», р-ка «Економіка», Сер.28.2015 р.), «блакитне паливо» - природний газ («20 хвилин», р-ка «Гроші» 28.02.2020 р.);

Назви продуктів харчування: «осіння вітамінна бомба» - квашена капуста («Наш день», р-ка «Головні новини», 24.10.2020 р.), «райські ягоди» - кардамон («Наш день», р-ка «Здоров'я», 11.10.2020 р.);

Назви релігійних понять, церковної атрибутики: «вікно у небо» - ікона («НОВА Тернопільська газета», р-ка «Культура», 01.09.2020р.);

Назви різних мистецьких напрямів, течій, явищ, здобутків: «важка музика» - рок («20 хвилин», р-ка «Люди», 02.08.2020р.);

Назви споруд, будинків, історичних пам'яток тощо: «Український Версаль» - Вишнівецький палац («Місто», р-ка «Історія/туризм», 16.11.2019р.), «Кремль» - офіційна резиденція Президента РФ («Місто», р-ка «Історія/туризм», 24.02.2020р.);

Назви природних людських процесів, вікових змін: «зануритися в сон» - заснути («20 хвилин», р-ка «Новини кампаній», 24.01.2020 р.) тощо.

Отже, перифрази є ефективним засобом висловлення певного оцінного ставлення до будь-чого. Окрім цього, перифразування використовується для більшого зацікавлення аудиторії, акцентуації уваги людей на певній публікації, уникнення повторів у тексті. Наше дослідження також дозволило виокремити тематичні групи перифраз, які функціонують в мові періодики місцевих видань, прослідкувати, що цей стилістичний прийом вживається в різних тематичних рубриках, а також зрозуміти його сутність та особливості функціонування в публікаціях місцевих онлайн-видань, чи їх онлайн-версій. Як наслідок, бачимо, що перифраз, потрапляючи в текст, працює не лише як засіб виразності, а і як важливий дискурсивний маркер, за допомогою якого засоби масової інформації можуть реалізувати свої функції впливу на настрої в суспільстві та формування громадської думки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Красавіна В. Перифраз у сучасному політичному дискурсі (на матеріалі електронних ЗМІ. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2016. Вип. 33. С. 86-96.
2. Українська мова : Енциклопедія / Редкол. В. М. Русанівський, О. О.Тараненко та ін. – К. : Укр. енциклопедія, 2000. – 740 с.
3. Коломієць М. П. Короткий словник перифраз / М. П. Коломієць, Є. С. Регушевський. – К. : Рад. школа, 1985. – 152 с.
4. Євсєєва Г. П. Перифрази в мові сучасних газет (на матеріалі українських газет 80-90-х рр. ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Євсєєва Галина Петрівна. – Дніпропетровськ, 2002. – 20 с.
5. Шаповалова Г. Особливості використання перифраз у сучасних закарпатських друкованих ЗМІ. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2010. № 23. С. 127– 129.